የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ የፌዴሬሽን ምክር ቤት		The House of Federation Of The Federal Democratic Republic of Ethiopia

ቁጥር ፌ.ዴ.ም/26/5/1/6
No.
ቀን 26/10/07
Date

ለፌዴራል ጠቅላይ ፍርድቤት

<u>አዲስ አበባ</u>

ለኦሮሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍርድቤት

<u>ፊንፊኔ</u>

ጉዳዩ፡-<u>የምክርቤቱን ውሳኔ ስለማሳወቅ</u>

የኢፌዴሪ የፌዴሬሽን ምክርቤት በ4ኛ የፓርላማ ዘመን፣5ኛ ዓመት፣2ኛ መደበኛ ስብሰባው ወ/ሮ ማሚቱ ሰብለ ባቀረቡት የሕገመንግስት ትርጉም አቤቱታ መነሻነት ከሕገመንግስት ጉዳዮች አጣሪ ጉባኤ የቀረበውን የውሳኔ ሀሳብ ተመልክቶ የመጨረሻ ውሳኔ ሰጥቷል፡፡

የፌዴሬሽን ምክርቤትን ለማጠናከርና ሥልጣንና ተግባሩን ለመዘርዘር በወጣው አዋጅ ቁጥር 251/1993 ዓ.ም አንቀጽ 11 እና 56 ም/ቤቱ በሕገመንግስት ትርጉም ላይ የሚሰጠው ውሳኔ አጠቃላይ ውጤት እንደሚኖረውና ጉዳዩ የሚመለከታቸው ወገኖችም ውሳኔውን የማክበርና የመፈጸም ግዴታ እንዳለባቸው ተደንግጓል፡፡ በዚህ መሰረት በወ/ሮ ማሚቱ ሰብለ ጉዳይ በኦሮሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍርድቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የተሰጠው ውሳኔ በምክርቤቱ ታይቶ ሕገመንግስቱን የሚጻረር በመሆኑ ተፈጻሚነት እንዳይኖረው እና ሕገመንግስታዊ መብታቸው እንዲከበር ሲል ወስኗል፡፡

በመሆኑም በወ/ሮ ማሚቱ ሰብለ የትርጉም ጥያቄ ላይ ም/ቤቱ የሰጠውን የመጨረሻ ውሳኔ 5 ገጽ የተላከላችሁ ስለሆነ በውሳኔው መሰረት እንዲፈጸም እያሳሰብሁ የም/ቤቱ ጽ/ቤትም የውሳኔውን አፈጻጸም ክትትል እንዲያደርግ አስታውቃለሁ፡፡

ከሰላምታ ጋር

ካሳ ተክለብርሃን
የፌዴሬሽን ም/ቤት አፈ-ጉባኤ

<u>ግልባጭ፡-</u>

ለሕገመንግሰትና የክልሎች ጉዳይ ቋሚ ኮሚቴ

ለፌዴሬሽን ም/ቤት ጽ/ቤት

<u>በፌዴሬሽን ምክርቤት</u>

ለሕገመንግስት ጉዳዮች አጣሪ ጉባኤ

<u>አዲስ አበባ</u>

ለወ/ሮ ማሚቱ ሰብለ

<u>ባሉበት</u>

JUN 2015

ስልክ 223322 ፋክስ 242304 E-mail: hofethiopia@gmail.com ፖ.ሣ.ቁ. 20212/1000 አዲስ አበባ
Tel. 242303/01 Fax 241208 Web Site: http://www.hofethiopia.gov.et P.O.Box Addis Ababa

የኢ.ፌ.ዴ.ሪ የፌዴሬሽን ምክር ቤት 4ኛ የፓርላማ ዘመን፣5ኛ ዓመት፣2ኛ መደበኛ ስብሰባ

ሰኔ 18 ቀን 2007 ዓ.ም

አመልካች፡- ወ/ሮ ወ/ሮ ማሚቴ ሰብለ

ተጠሪ፡- ወ/ሮ ሙሉ ጉርሙ

የኢ.ፌ.ዴ.ሪ የፌዴሬሽን ምክርቤት በአመልካች የቀረበውን የሕገመንግስት የትርጉም ጥያቄ መርምሮ የሚከተለውን ሕገመንግስታዊ ውሳኔ ሰጥቷል፡፡

ውሳኔ

የዚህ ጉዳይ መነሻ በኦሮሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ሰሜን ሸዋ ዞን በሙሎ ወረዳ ፍርድቤት የነበረ የእርሻ መሬት ይዞታ ክርክር ሲሆን የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በሰ/መ/ቁ.131212፣ መጋቢት 10 ቀን 2004ዓ.ም በዋለው ችሎት ለክርክሩ መነሻ የሆነው የመሬት ይዞታን አስመልክቶ የበታች ፍርድ ቤቶች የአሁኗ ተጠሪ ለአሁኗ አመልካች እንድትለቅላት በማለት የሰጡትን ውሳኔ በመሻር የአሁኗ ተጠሪ ክርክር ያስነሳውን መሬት ለአስራ ሁለት ዓመት ይዛ ስትጠቀምበት የነበረ በመሆኑ የአሁኗ አመልካች በዚህ የመሬት ይዞታ ላይ ክስ ለማቅረብ መብት የሌላት መሆኑን በመግለፅ ውሳኔ በመስጠቱ እና የፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድቤት ሰበር ሰሚ ችሎትም ይህንኑ ውሳኔ በማጽናቱ ነው፡፡

አመልካች ለፌዴራሉ የሕገመንግስት ጉዳዮች አጣሪ ጉባኤ ባቀረቡት የሕገመንግስት የትርጉም ጥያቄ መነሻነት አጣሪ ጉባኤው አቤቱታውን ተመልክቶ አመልካች ክርክር ያስነሳውን መሬት ልጃቸው እያረሰላቸው በጋራ ሲጠቀሙበት ቆይተው ልጃቸው ሲሞት የልጃቸው ሚስት የአሁን ተጠሪ በመሬቱ እንዳይጠቀሙ በመከልከሏ በተነሳ ክርክር የኦሮሚያ ክልል ጠቅላይ ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት ይርጋን መሰረት አድርጎ አመልካች መሬቱን የመጠየቅ መብት የላቸውም በማለት ውሳኔ ሰጥቷል፡፡በውሳኔውም አመልካች ተሸናፊ ሆነዋል በሚል ምክንያት ብቻ ከእርሻ መሬት እንዲፈናቀሉ መደረጉ ሕገመንግስቱ ከቆመለት ዓላማ ውጪ ነው በማለት የሕገመንግስቱን አንቀጽ 35/7/ በመጥቀስ በኦሮሚያ ጠቅላይ ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የተሰጠውና በፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድቤት ሰበር ሰሚ ችሎትም እንዲጸና የተደረገው ውሳኔ

የአመልካችን ሕገመንግስታዊ መብት የሚጥስ በመሆኑ የሕገመንግስት ትርጉም የሚያስፈልገው ነው በማለት የውሳኔ ሀሳቡን ለምክርቤቱ አቅርቧል፡፡

ከዚህ በመነሳት ጉዳዩን ተመልክቶ የውሳኔ ሀሳብ እንዲያቀርብ የተመራለት የምክርቤቱ የሕገመንግስት እና የክልሎች ጉዳይ ቋሚ ኮሚቴ በሕገመንግስት ጉዳዮች አጣሪ ጉባኤ በቀረበው የውሳኔ ሀሳብ እና በምክርቤቱ ባለሙያዎች አስተያየት ላይ ከተወያየ በኃላ ጉዳዩ የሕገመንግስት ትርጉም ያስፈልገዋል በማለት ምክርቤቱ የመጨረሻ ውሳኔ እንዲሰጥበት የውሳኔ ሀሳብ አቅርቧል፡፡

ምክርቤቱም አቤቱታውን ከቀረበው የውሳኔ ሀሳብ ጋር በማጣመር መርምሯል፡፡እንደመረመረውም አንደኛ የአሁኗ ተጠሪ ለክርክሩ መነሻ የሆነውን የመሬት ይዞታ ለአስራ ሁለት ዓመት ይዘው ሲጠቀሙበት የነበረው በባለይዞታነት መብት ነው ወይስ በሌላ መንገድ ሁለተኛ የአሁኗ አመልካችስ በዚህ የመሬት ይዞታ ሳይጠቀሙበት ቆይተው የባለይዞታነት መብት አቤቱታ ያቀረቡበት አግባብ አለ ወይስ የለም? የሚሉትን ጭብጦች በመያዝ አቤቱታውን ተመልክቷል፡፡

በዚህም መሰረት የመጀመሪያውን ጭብጥ ማለትም የአሁኗ ተጠሪ ለክርክር መነሻ የሆነውን የመሬት ይዞታ ለአስራ ሁለት ዓመት ያህል ይዘው ሲጠቀሙበት የነበረው በምን አግባብ ነው የሚለውን በተመለከተ ለክርክሩ መነሻ የሆነው የመሬት ይዞታ የአሁኗ አመልካች ከሟች ባለቤታቸው ጋር በመሆን በ1971 ዓ.ም ተሰጥቷቸው በጋራ ሲጠቀሙበት ቆይተው ባለቤታቸው ከሞቱ በኂላ መጀመሪያ ሌላ ሰው በኂላም የአሁኗ ተጠሪ ባለቤት የነበረው ሟች ልጃቸው መሬቱን እያረሰ ከመሬቱ ከሚገኘው ምርት እኩል እንዲያካፍላቸው በኦሮሚያ የገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም አዋጅ ቁ. 130/99 ዓንቀፅ 6/14/ በተደነገገው መሠረት በኪራይ መልክ ሰጥተውት በሞት እስኪለይ ድረስ እያረሰላቸው ሲጠቀሙበት እንደቆዩና በሞት ከተለየ በኂላ ግን ባለቤቱ የአሁኗ ተጠሪ የመሬት ይዞታውን አልለቅም ብለው እንደከለከሏቸው በስር ፍርድ ቤቶች በፍሬ ነገር ደረጃ የተረጋገጠ መሆኑን ምክርቤቱ ተረድቷል፡፡ ይህ ከሆነ ደግሞ የአሁኗ ተጠሪና ሟች ባለቤቷ ለክርክሩ መነሻ የሆነውን የመሬት ይዞታ ለአስራ ሁለት ዓመት ይዘው ሲጠቀሙበት የነበረው በባለይዞታነት መብት ሳይሆን በተከራይነት እንደሆነ ምክርቤቱ መረዳት ችሏል፡፡

በሁለተኛ ደረጃ የተነሳውን ጭብጥ በተመለከተ የአሁኗ አመልካች ለክርክሩ መነሻ የሆነውን የመሬት ይዞታቸውን የአሁኗ ተጠሪ ባለቤት ለነበረው ልጃቸው በኪራይ መልክ ሰጥተውት ከመሬቱ ከሚገኘው ምርት እኩሌታውን እየተቀበሉ ልጃቸው በሞት ተለይቶ ይህ ክርክር እስከተነሳበት ጊዜ ድረስ በመሬት ይዞታቸው ሲጠቀሙበት እንደነበረ በስር ፍርድ ቤቶች በፍሬ ነገር ደረጃ ተረጋግጧል። ስለሆነም የአሁኗ አመልካች መሬቱን ለአስራ ሁለት ዓመታት በይዞታቸው አድርገው ሲጠቀሙበት እንደቆዩና መሬቱም ከሟች ባለቤታቸው ጋር ከተሰጣቸው ከ1971ዓ.ም ጀምሮ ክርክር እስከተነሳበት ጊዜ ድረስ በይዞታ መብታቸው ስር የነበረ መሆኑን ምክርቤቱ ማረጋገጥና መረዳት ችሏል። የፌዴራሉንና የክልሉን ሕግጋት-መንግስት እና የፌዴራሉን የገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም አዋጅ ተከትሎ በወጣው በኦሮሚያ የገጠር መሬት አስተዳደርና አጠቃቀም አዋጅ ቁጥር 130/99 አንቀፅ 6/16/ መሰረት ደግሞ አንድ የመሬት ባለይዞታ ወይም ተጠቃሚ በይዞታ የመጠቀም መብቱን የሚያጣው በመሬቱ ሳይጠቀምበት ሁለት ዓመትና ከዚያ በላይ የቆየ እና በራሱ ፈቃድ ይዞታውን የተወ እንደሆነ በግልፅ ተደንግጓል።

ስለሆነም የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት ለክርክሩ መነሻ የሆነውና የአሁኗ ተጠሪ በሟች ባለቤታቸው አማካይነት በተከራይነት መብት በአጋጣሚ በእጃቸው የገባው የመሬት ይዞታ ላይ ሕጋዊ የመሬት ባለይዞታነት መብት እንዳላቸውና የአሁኗ አመልካች ግን ለአስራ ሁለት ዓመታት ያህል በመሬት ይዞታ መብታቸው ሳይጠቀሙበት እንደቆዩ በመቁጠር፣ የባለይዞታነት መብታቸውን እንዳጡና በሕግ መጠየቅ እንደማይችሉ በመግለጽ የሰጠውና የፌደራሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት ያፀናው ውሳኔ አንደኛ፡- በኢ.ፌ.ዲ.ሪ. ሕገ መንግስት አንቀፅ 40 ንዑስ አንቀጽ 4 የተደነገገውን ማለትም የኢትዮጵያ አርሶ አደሮች መሬት በነፃ የማግኘትና ከመሬታቸው ያለመነቀል መብታቸው የተከበረ ነው የሚለውን ድንጋጌ ሁለተኛ በአንቀጽ 35 ንዑስ አንቀጽ 7 ሴቶች በተለይ መሬትን በመጠቀም፣በማስተላለፍ፣በማስተዳደርና በመቆጣጠር ረገድ ከወንዶች ጋር እኩል መብት አላቸው የሚለውን ሕገ መንግስታዊ ድንጋጌ የሚቃረንና ተፈጻሚ መሆን የሌለበት ውሳኔ መሆኑን ምክርቤቱ አምኖበታል።

በመሆኑም በኦሮሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የተሰጠው እና በፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድቤት ሰበር ሰሚ ችሎት እንዲጸና የተደረገው ውሳኔ የአመልካችን ሕገመንግስታዊ መብት የጣሰ በመሆኑ በሕገመንግስቱ አንቀጽ 9/1/ መሰረት ተፈጻሚነት የለውም በማለት ምክርቤቱ በሙሉ ድምጽ ወስኗል።

ትዕዛዝ

1.በኦሮሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የተሰጠውና በፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድቤት ሰበር ሰሚ ችሎት እንዲጸና የተደረገው ውሳኔ የአመልካችን ሕገመንግስታዊ የመሬት ባለይዞታነት እና የተጠቃሚነት መብት የጣሰው ውሳኔ ተፈጻሚ እንዳይሆን መወሰኑን አውቀው እንዲያስፈጽሙ የዚህ ውሳኔ ግልባጭ ለፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድቤት እና ለኦሮሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይተላለፍ፡፡

2.የውሳኔው ግልባጭ ለአቤቱታው አቅራቢዋ ይሰጥ፡፡

የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ የፌዴሬሽን ምክር ቤት